

Den Silfion, som omtales af Arrian (Anabas. L. 3. c. 28) og af Strabo (Thrige l. c. 307), synes at være *Prangos pabularia* Lindl. (Wall. pl. asiat. t. 212), en i de kaukasiske Lande voxende Skjermplante, som har en stor spiselig Mellemstok og som er meget yndet af Kvæget.

Oplysning til Tavlen.

Alle Figurerne paa denne Tavle og nogle af de i Texten trykte Figurer (2, 3, 8) ere af Prof. Müllers Værk over Cyrenaicas Mønter, og Forf. har velvilligen tilladt mig at benytte dem til denne Afhandling. Figurerne 1, 5, 7, 12, 14, 16, 17 fremstille Mønter fra Cyrenaicas' første Periode, og paa dem findes ingen Angivelse af Byen, hvor de ere prægede. De øvrige Figurer gjengive Mønter fra senere Perioder, og af disse ere Fig. 8, 10, 11 og 18 fra Cyrene og Fig. 9 og 13 fra Barce.

Tillæg.

Om Arkesilas-Vasen.

Af J. L. Ussing.

Forfatteren af ovenstaaende Afhandling har iblandt de antike Monumenter, der fremstille Silfion, ogsaa (S. 39) berørt den bekjendte etruske Vase i Paris, der efter Indskriften over Hovedpersonen benævnes Arkesilas-Vasen. Han har gjort det med tilbørlig Forsigtighed, idet han siger, at «det ogsaa skal være denne Masse (Silfionsaften), der er gjengiven paa den bekjendte Vase», og han kunde visselig ikke med Taushed forbigaae et Monument, som almindelig forklaredes paa denne Maade. Jeg for mit Vedkommende har imidlertid ikke blot Tvivl om at det er Silfionhandel, der her fremstilles, men jeg er overbeviist om at det ikke er det, og troer derfor, at jeg maa tilføie et Par Ord,

om jeg end ikke kan fremføre synderlig Andet end hvad der fra første Færd af er blevet sagt, men vel at mærke aldrig gjen-drevet. Ligeoverfor en stadig Gjentagelse af Vildfarelsen have Forkæmperne for den modsatte Anskuelse jo ogsaa den Pligt stadig at modsige den for at Sandheden ikke skal glemmes.

Den Første der udgav denne Vase, var Hertugen af Luynes i Monumenti dell' Instituto di Corrispondenza I, Pl. XLVII med Text i Annali dell' Instituto V, P. 56 ff. Billedet fremstiller en rigt klædt Mand med Solhat og Scepter siddende under et Telt eller et Solseil, og foran ham en stor Vægt, hvorpaa der veies nogle store uregelmæssige hvide Klumper, som derpaa kommes i netformede Sække og samles paa et fælles Sted. En Mængde Slaver ere beskjeftigede med dette Arbeide; det er en stor Forretning, og ligesom Eieren selv er tilstede ved Afveiningen, er en Forvalter eller Inspecteur tilstede ved Samlingen af Sækkene. Denne sidste betegnes som saadan ved Indskriften *φύλακος*, d. e. *φύλαξ*, Vogter; Herren selv er kaldt *Ἀρκεσίλας*. Saavel dette Navn, som det fremmede Coustume og de afrikanske Dyr, der ere anbragte rundt omkring — thi man seer ikke blot Fiiirbeen og Duer, men ogsaa en Stork, en Abe, en Panther — henledte Tanken paa Cyrene, og Udgiveren betænkte sig ikke paa her at see «Arkesilas Konge af Cyrene», og anstillede endog en historisk Undersøgelse om hvilken af de cyrenaiske Konger af dette Navn der her kunde være meent. Skjøndt det nu maa indrømmes, at Arkesilas er et almindeligt græsk Navn, der i og for sig Intet beviser, kan jeg dog ikke nægte, at Coustumet og Omgivelserne gjøre det sandsynligt, at Tegneren virkelig har tænkt paa Cyrene. Men Spørgsmaalet er nu, hvad det er for en Vare, der her veies og kommes i Sække, formodentlig til Udførsel. I en af de uforstaaelige Indskrifter, der læses over Slaverne, havde man meent at see en Stad-fæstelse paa den Tanke, som strax frembyder sig, naar man hører Cyrene nævne, at det skulde være dette Lands Hoved-Product og Udførselsartikel, Silfion. Men Hertugen af Luynes

havde for sundt et Blik til at antage dette. For hans Øie viste det sig som Uld*), og det forekom ham umuligt saavel efter de overleverede Efterretninger, som efter Sagens egen Natur, at det kunde være Oldtidens kostbareste Kryderi, Silfion. Den var saa kostbar, hedder det**), at den blev opveiet med Sølv, og saa skulde man have forsendt den uden al Indpakning i aabne netformige Sække! Nei saaledes handler man ikke med kostbare Sager. Vi vide, at man udførte af denne mærkværdige Plante baade Stænglerne, Frugten og Rodsaften***). Denne sidste var den kostbareste, og det er den, man har meent at see afbildet paa Vasen, idet man antog, at den blev æltet sammen med Meel og forhandlet i Klumper †). Men hvad berette nu de Gamle derom? Theophrast fortæller, at man kom denne Saft i smaa Kar, blandede Meel deri og saa rystede den i lang Tid, hvorved den fik sin Farve (hvilken?), og ved denne Behandling sikredes den imod Forraadnelse ††). Altsaa — enten har man forsendt den i de samme Kar, hvori den er bleven rystet, eller, hvad der er sandsynligst, den sammen med Melet rystede Silfionsaft har dannet sig til Kager efter Karrets Form, og er bleven forsendt i

*) Annal. V, p. 59: «La matière floconnense et blanche contenue dans les sacs, dispersée à terre ou placée jusqu' au haut des balances, doit être de la laine; son irregularité, son volume en sont des indices presque suffisantes». Ogsaa K. Ottfr. Müller i hans Archäologie der Kunst § 99, 14 betegner Scenen som «Verkauf von Wolle».

**) Plin. Hist. nat. XIX, 3, 15, 38.

***) Plautus, Rudens v. 630 ff.: *magydarim, sirpe, laserpicium*.

†) Welcker, Alte Denkmäler III, S. 488: «Was abgewogen wird, ist aber nicht Wolle, sondern Silphion. Silphion ist *Asa foetida* (!?), und diese findet sich bei allen Materialisten in unregelmässigen und zusammengedrückten Massen, also in einer Gestalt, welche mit denen der alten Zeichnung sich wohl verträgt». Men Dyvelsdræksklumperne ere smaa, de der sees paa Vasen store; hine ere sammentrykte, disse løse. Ligheden synes virkelig ikke stor.

††) Theophrast. Hist. Plant. VI, 3, 2: *κατεργάζονται δὲ ἄγοντες εἰς τὸν Πειραιᾶ τὸνδε τὸν τρόπον· ὅταν βάλωσι εἰς ἀγγεῖα καὶ ἄλευρα μίξωσι σείουσι χρόνον συγγόν, ὅθεν καὶ τὸ χρώμα λαμβάνει καὶ ἐργασθὲν ἄσηπτον ἤδη διαμένει*. Plin. H. N. XIX, 3, 15, 34 oversætter Theophrast.

saadanne haarde Kager. Men at det hverken er Kar eller Kager, der er afbildet paa Vasen, seer Enhver.

Ligeoverfor denne Kjendsgjerning er det egentlig overflødigt at dvæle ved det Beviis, man har meent at kunne hente fra Indskrifterne. Med Undtagelse af de to ovenfor anførte, *Αρχεσιλας* og *φυλακος*, og endnu een, *[σι]αθμός*, «Vægt», som læses over Vægtskaalen, ere de andre for os, som det synes, ubrugelige. Den rigtige Læsning af dem findes i Jahns ovenfor (S. 39) anførte Afhandling. To, *ορνξο* og *μαεν*, ere aldeles ubegribelige, *σοφοροτος* er ikke stort bedre, *ιμοφορος* har man tydet som *ειμοφορος*, *porteur du sac tressé* efter Hesychios' Glosse: *Ἰρμός, ακολουθία* særdeles tvivlsomt. Den Indskrift, hvorpaa det her kommer an, lyder *Σιλφομαχος*. De første Udgivere læste urigtigt *ψ* i Stedet for *χ*; man antog en Omsætning af de næstførste Bogstaver i Ordet og læste *Σιλφομαψος*, og forklarede dette: *celui qui recueille le silphium*, som om der havde staaet *σιλφιωμαρψος* eller rettere *σιλφιωμαρπηός* af *μάρπω*, plukker. Denne altfor løse Række af Slutninger falder nu, da man veed, der staaer *Σιλφομαχος*. Men hvad er dette? Lad os kun til et Forsøg antage Ombytningen af *λ* og *ι*, og indsætte et *ι* foran *ο*, hvad er saa *Σιλφιωμαχος*? Den der kæmper med Silphion, er jo dog Intet. Jahn antager derfor, at der fremdeles maa tilsættes *σ* efter *χ*, saa at det bliver *Σιλφιωμαχοςσ*, d. e. *Σιλφιωμαχοςσ*, og forklarer dette som «Silfionknetter» af *μάσσω*. Men den rigtige Dannelse var *Σιλφιωμακτηός*, og desuden blev Silfionsaften ikke æltet, men rystet. Denne Forklaring er altsaa lige saa løs og ubrugelig som den foregaaende. Vi maae indrømme, vi kunne Intet gjøre med dette Navn lige saa lidt som med de andre Slavenavne.

Vi have ovenfor indrømmet, at det var sandsynligt, at Scenen for dette Billede var Cyrene; men deraf følger naturligviis ikke, at den afveiede Gjenstand, Udførselsgjenstanden, om man vil, nødvendig skal være Silfion. Cyrene var et rigt Land, og udførte ikke faa andre Producter. Foruden det som i denne Henseende er samlet i Thriges oftere anførte Skrift, har jeg ved en tidligere Leilighed*) gjort opmærksom paa, at der endnu den Dag idag findes Svampe ved Cyrenaicas Kyst, og da disse netop forsendes i flettede, netformede Sække, udtalte jeg den Formodning, at det kunde være Svampe, der var afbildet paa denne Vase. Gjenstandenes Form stemmer godt dermed; det Eneste, der gjør mig betænkelig, er den hvide Farve, man har givet dem. Denne taler unægtelig for at Hertugen af Luynes havde Ret, da han erklærede det for Uld; og da vi vide, at Faareavlten i Oldtiden ligesom nutildags var saare udbredt i disse Egne**), maa denne Mening betegnes som den rimeligste.

*) I «Fædrelandet» 1867, 1ste Februar i en Feuilleton-Artikel «Om Svampeskieret i Middelhavet».

**) Herodot IV, 155 og 157: *ἐς Αμβύην μηλοτρόφον*. Pindar. Pyth. 9, 6: *νὴν πολυμήλου καὶ πολυκαρποτάτας θήκε θέσπιοναν χθονός*.